

VOORLEZEN IS BELANGRIJKER DAN JE MISSCHIEN DENKT

Kinderen die op jonge leeftijd regelmatig voorgelezen worden, leren later sneller zelf lezen en hebben minder moeite met spellen en begrip van lezen. Dat klinkt misschien logisch. Maar is voorlezen ook belangrijk voor kinderen met een verstandelijke beperking? "Ja", antwoorden Carla Wikkerman en Nelleke Boer volmondig. Zij vonden dat er veel te weinig werd voorgelezen aan deze groep kinderen (en volwassenen), terwijl ook voor hen geldt dat de impact van voorlezen heel groot is. Carla en Nelleke richtten de stichting Voorlezen-plus op en schreven een boek waarin de werkwijze om te komen tot op maat gemaakte boeken in zeven stappen wordt beschreven. Uitgangspunt is dat alle zintuigen mee mogen genieten van het voorlezen! >

TEKST: RENÉE RUIJSCH | FOTOGRAFIE: STOCKBEELDEN EN ILLUSTRATIE VAN PROJECT OPTIMA

Wie herinnert het zich niet? Een vader of moeder, een opa of oma die voorlas? Of de juf of meester op school die zo fantastisch kon voorlezen. Ik weet het zelf nog goed. Mijn moeder las uit een boek met korte verhalen. Bij elk verhaal hoorde een plaatje, en al die plaatjes stonden op de kaft van het boek. Ik wees het plaatje aan en dan ging mijn moeder het bijbehorende verhaal lezen. Dit ging veel verder dan het plezier om de verhaaltjes op zich; het was ons ritueel. Voorlezen heeft tal van voordelen waarbij taalontwikkeling en taalvaardigheid, het leren van woorden, zinnen, grammaticaregels, de meest logische zijn. Maar ook de cognitieve ontwikkeling wordt gestimuleerd. Het wakker de verbeeldingskracht en creativiteit aan en het helpt kinderen om abstracte concepten te begrijpen. Juist voor kinderen die cognitief minder ontwikkeld zijn, helpt voorlezen om ook dagelijkse handelingen beter te begrijpen.

Voorlezen helpt bij de ontwikkeling van sociale en emotionele vaardigheden. En heel belangrijk voor kinderen met een verstandelijke beperking, voorlezen helpt om het concentratievermogen te verbeteren. Er kunnen rituelen gekoppeld worden aan voorlezen. Voor de meeste kinderen is voorlezen verbonden aan 'we gaan slapen'. Maar natuurlijk kunnen rust en ontspanning ook op andere momenten een ritueel

vormen. Bij het thuiskomen uit school bijvoorbeeld. Dat voorlezen de band tussen ouders, grootouders, begeleiders en kinderen vergroot is een mooie bijkomstigheid.

Tot slot vergeet ik misschien wel het allerbelangrijkste; kinderen vinden het vooral heel leuk als ze voorgelezen worden!

DE ACHTERGROND VAN VOORLEZEN-PLUS

Carla Wikkerman heeft altijd als orthopedagoog gewerkt. De laatste zeven jaar is ze coördinator bij het CCE (Centrum voor Consultatie en Expertise) geweest. Nelleke Boer is ook orthopedagoog en werkt op KDC De Honingraat in Noordwijk, onderdeel van stichting Raamwerk. Nelleke en Carla waren collega's toen zij een workshop 'multi sensory storytelling' volgden. "Toen dachten wij, wat wordt er eigenlijk weinig voorgelezen. Dat moet toch hier ook veel meer gebeuren!"

Toen Carla en Nelleke in 2007 een masterclass volgden ter voorbereiding op wetenschappelijk onderzoek bij mensen met een verstandelijke beperking, moesten ze een onderwerp kiezen voor een onderzoeksvoorstel. Het idee van 'voorlezen' voor mensen met een ernstige verstandelijke beperking borrelde meteen weer op.

Hun onderzoek werd het startpunt van wat inmiddels Stichting Voorlezen-plus is geworden. Missie van de stichting is voorlezen mogelijk maken en bevorderen voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen en mensen met een verstandelijke beperking en/of dementie. "Wij hebben ons in eerste instantie gericht op kinderen met ernstig meervoudige beperkingen, maar gaandeweg merkten we dat het ook goed te gebruiken is voor mensen met een verstandelijke beperking en dementie", legt Nelleke uit.

MULTI SENSORY STORYTELLING EN VOORLEZEN-PLUS

Carla en Nelleke bedachten de manier van voorlezen met zintuigen niet zelf. Multi sensory storytelling werd in Engeland bedacht door mevrouw Chris Fuller. Ze was een ergotherapeute in Londen en zij ontdekte dat haar zintuigelijke stimuleringsbehandelingen bij de kinderen meer resultaat opleverden als ze die in een verhaal verpakte omdat er dan meer volgorde en voorspelbaarheid ontstond. Ook constateerde zij dat er meer initiatief vanuit de kinderen kwam doordat ze wisten wat er zou gaan gebeuren. Haar methode is verder uitgewerkt door PAMIS, een Schotse vrijwilligersorganisatie voor hulp en ondersteuning aan mensen met meervoudige beperkingen en door de organisatie Bagbooks in Londen. Zij maken multi-sensory-storytelling-boeken en verspreiden deze over de hele wereld.

Carla en Nelleke voegden hieraan een werkwijze toe om tot speciale voorleesboeken te komen. Ze schreven een boek waarin deze werkwijze in zeven stappen is uitgewerkt en waarin te lezen is hoe je op de juiste manier kunt voorlezen.

DICK BRUNA EN NIJNTJE

"Dick Bruna is onze grote inspirator. We hebben hem destijds gesproken", vertelt Carla. De schrijver van het meest bekende konijntje ter wereld heeft een heel herkenbare stijl van eenvoud en universele eerlijkheid; less is more. De eenvoud geeft ieder kind ruimte om

zijn eigen fantasie in te vullen. De tekst in de boekjes bestaat altijd uit vier regels, waarvan het laatste woord van de tweede en vierde regel rijmen. Ook hebben de zinnen een prettige cadans bij het (voor)lezen. Dit alles maakt de teksten heel geschikt voor jonge kinderen: het is fijn om naar te >

luisteren en door de rijmwoorden kunnen ze de teksten snel onthouden. Carla en Nelleke hebben veel geleerd van Dick Bruna en gebruiken zijn tips in hun Voorlezen-plus-boeken.

DE RODE DOZEN

“Voorlezen met de speciale Voorlezen-plus-dozen is een mooie afgebakende activiteit. Het staat klaar, je zet het even in volgorde en kunt starten met voorlezen. Vaak is vijf tot tien minuten lang genoeg om het verhaal af te maken. Je kunt het in een groep doen, maar ook gebruiken voor individuele aandacht. Er zijn al heel veel kijk- en voelboeken ontwikkeld die ook inspelen op de zintuigen. Maar er is meer, er is ook Voorlezen-plus.”

“We zijn ooit begonnen met rode plastic dozen met een handvat zodat je de doos makkelijk mee kan nemen. We wilden het vooral praktisch en simpel houden, maar wel enigszins groot zodat je er samen naar kunt kijken. Elke doos heeft een titelvoorwerp zodat kinderen kunnen kiezen als ze eenmaal verhalen gaan herkennen. De rode doos vormt een belangrijk onderdeel van het lezen. Je begint altijd met het laten zien van de rode doos. We gebruiken altijd de naam van het kind zelf, of alle namen van de kinderen in een groep, en vertellen dat we

gaan voorlezen en dan benoemen we waar het boek over gaat, bijvoorbeeld het vieren van Koningsdag. De rode doos vormt de verwijzer naar voorlezen.”

EEN VOORLEZEN-PLUS-BOEK ONTSTAAT DOOR ZEVEN

STAPPEN TE VOLGEN:

1. De persoon beschrijven
2. Een onderwerp kiezen
3. Een doel vaststellen
4. De inhoud van het verhaal bedenken
5. Kies een titelvoorwerp
6. Kies de andere voorwerpen
7. Schrijf de tekst

DE INHOUD

Het Voorlezen-plus-boek is een persoonlijk boek, op maat gemaakt voor de luisteraar. Elk boek bestaat uit een kort en persoonlijk verhaal. Bij het verhaal horen voorwerpen en zintuigelijke prikkels. Afhankelijk van het kind worden de prikkels op maat bedacht; iets zien, horen, voelen, proeven of ruiken. Wat kan het kind, wat vindt het kind prettig.

Elk boek heeft maximaal zeven pagina's. De tekst op de pagina is kort en bestaat altijd uit vier onderdelen.

- De beschrijving van het voorwerp dat bij de pagina hoort
- De zin uit het verhaal
- Een beschrijving wat de voorlezer moet doen
- Een zin om voor te lezen en contact te maken

De zeven pagina's en de invulling ervan zijn gebaseerd op de ervaring dat kinderen over het algemeen snel hun aandacht verliezen. Ook Dick Bruna zei ons ooit dat we het ons altijd veel te moeilijk maakten. We zetten in kinderboeken vaak veel te veel op een bladzijde.

HOE WORDT HET BOEK VOORGELEZEN?

De begeleider zet de bladen op volgorde en pakt uit een krat de spullen die bij dat blad horen. Carla vertelt: “We merken vooral, dat hoe langzaam we zelf al vinden dat we zijn, we toch nog vaak te snel voorlezen.” Ze vervolgt: “Het is een kwestie van oefenen en heel goed kijken naar de reacties. Zo las ik ooit een verhaal over de zee voor aan een blinde man en een van de eerste pagina's ging over de zon. Met een lamp liet ik de zon op zijn gezicht stralen en daarna ging ik verder. Toen ik helemaal klaar was, zag ik dat hij met zijn gezicht nog steeds aan het zoeken was naar het licht en de warmte van de zon. Ik was duidelijk veel te snel gegaan.”

Zorg ervoor dat je zelf goed zit, op ooghoogte met degene

die je voorleest. Let erop dat je zelf niet op een kruk of stoel zit die piept of rolt, waardoor het kind dat je voorleest alleen maar afgeleid is. Het persoonlijke zit erin dat je steeds kijkt wat iemand nodig heeft. Sommige kinderen schrikken enorm van klittenband, dan zorg je voor een andere bevestiging van het voorwerp op de pagina. Sommige kinderen zien niks, anderen horen slecht. Je past dan de voorwerpen in het boek aan op de belevingswereld van die kinderen. We proberen alle zintuigen in te zetten.

ANDERE VOORLEESMETHODES

Er zijn andere methodes die soms lijken op Voorlezen-plus. Denk aan: 'Interactief voorlezen', 'Sensory storing telling' en bijvoorbeeld de Zintuigenverhalen van Kentalis. Verhalen waarbij ook picto's worden gebruikt. Carla: “Ons uitgangspunt is altijd het voorlezen geweest. Bij andere is het soms gekoppeld aan een activiteit. Onze werkwijze is uniek en altijd op maat.” •